

תשורה

משמחת נישואין של
מנחם מענדל הכהן ואסתר שיחיו כצמאן
יום חמישי, ח' חשון, ה'תשפ"ב

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו למזל טוב ביום חמישי, ח' חשון ה'תשפ"ב.

התודה והברכה נתונה בזאת לידידינו ומכירינו אשר הואילו לשמוח איתנו יחדיו ביום שמחת לבבנו ולברך את הזוג בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות ורוחניות.

בשמחה ובטוב לבב הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו מקרוב ומרחוק בתשורה המצורפת בזה. תשורה מיוחדת זו כוללת: צילום התשורה שחולקה - על ידי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע - בחתונת כ"ק אדמו"ר מה"מ. מכתבים מכ"ק אדמו"ר מה"מ למשפחת החתן; יומנים שכתב אב הכלה מחודשי אייר-מנחם אב תשל"ג, בהם מתוארים הנהגות הרבי וקיצור תוכן ההתועדויות. יומנים אלה באים בהמשך ליומני אב הכלה שפורסמו בתשורות משפחתיות. היומנים נדפסים כפי שנכתבו בשעתו, ועל אף שלפעמים נודע אחר-כך פרטים נוספים/אחרים וכיו"ב - הדפסנו את היומנים כפי שהם, מצד החביבות שבזה וכו'. כמו כן מובאים **בפירסום ראשון** הגהות בכת"ק על שיחה ומכתב בשפת רוסית בעניני חודש תשרי וחשון - שהזמן גרמא, וכן מענות קודש עם הוראות על דברי דפוס והוצאה לאור בעריכת אב הכלה.

הא-ל הטוב הוא ית' יברך את כבו' ואת אנשי ביתו יחיו בתוך כלל אחב"י בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, במיוחד בברכה שנזכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית "שמחת עולם על ראשם" בהתגלותו המיידית של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

יום חמישי, ח' חשון ה'תשפ"ב
ברוקלין, נ.י.

בברכת מזל טוב!

הורי הכלה

משה חיים ודאבא לוי

הורי החתן

משה זלמן הכהן וחוה כצמאן

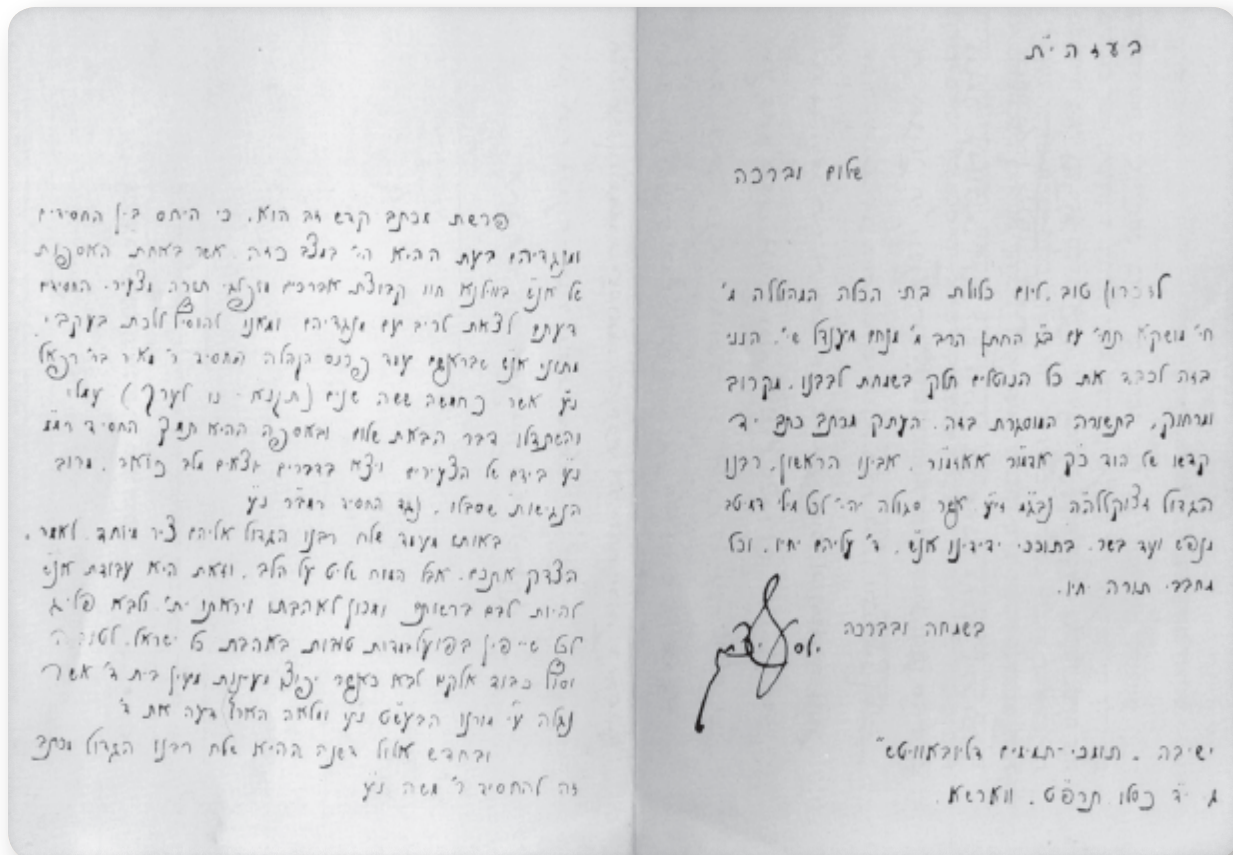
התשורה שחולקה בחתונת הרבי

באמצע סעודת החתונה של הרבי, בי"ד כסלו תרפ"ט, שעה שהסיבו המסובים ליד השולחנות הערוכים, ציזה הרבי הריי"צ לאחד מתלמידי התמימים, לחלק בשמו, לכל אחד ואחד מהמסובים, תשורה מיוחדת:

גיליון שנכפל לשלושה חלקים. מצדו האחד של הגיליון נדפס צילום "תמונת הדרת-קודש. גוף כתב יד קדשו של כ"ק אאזמו"ר. אדמו"ר אבינו הראשון. רבינו הגדול זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע", ומצדו השני, כלפי חוץ, נדפסו שלושה צילומי קטעים קטנים, האחד - כתוב בלשון הקודש - אף הוא בגוכי"ק של אדמו"ר הזקן. השניים האחרים נכתבו ברוסית על-ידי אדם אחר.

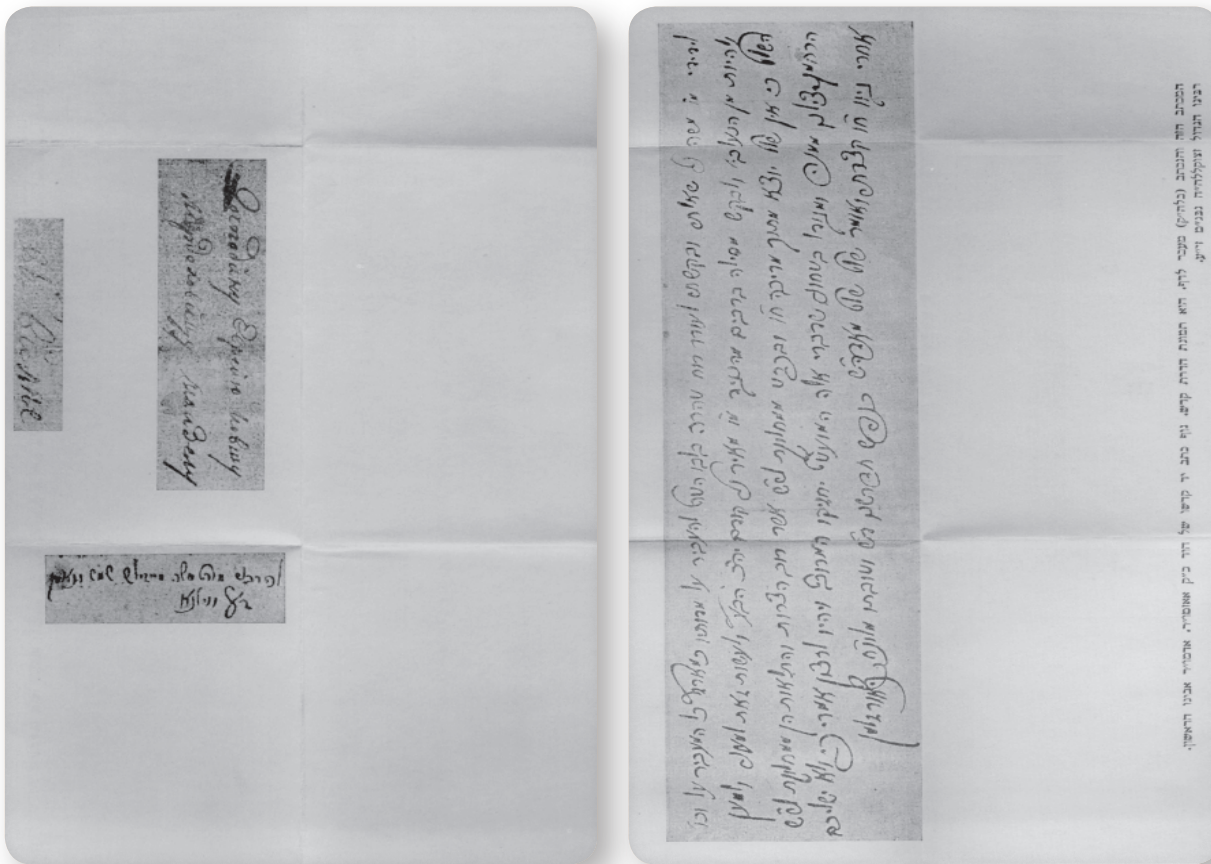
לגיליון זה צורף גיליון נוסף שנכפל לשנים: מצד ימין נדפס צילום מכתבו של הרבי הריי"צ - הכתוב בכתב ידו של אחד המזכירים וחתום בגוכי"ק של אדמו"ר הריי"צ - בו הוא מודיע כי מכתב של אדמו"ר הזקן שראה לכבד בו "את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק. . אשר סגולה יהי' לכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר, בתוככי ידידנו אנ"ש, ד' עליהם יחיו, וכל מחבבי תורה יחיו". בצד השמאלי של הגיליון, נדפסה פשר פתשגן הכתב - אף זאת בצילום כתב-ידו של אותו מזכיר - בו מפרט הרבי את הנסיבות בגללן שלח רבינו הגדול את מכתבו הנ"ל.

בנוסף לחלוקת ה'תשורה' בעת החתונה, שלח הרבי הריי"צ 'תשורה' זו לכמה מחסידיו, וכלשון הרבי באחד ממכתביו: ". אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר שלחו בתור מתנה לחסידים ואנ"ש בקשר עם חתונתי".

מנחם מענדל הכהן ואסתר שיחיו כצמאן

לידידי מו"ר משה נ"י שאלתי ובקשתי לעורר רוח טהרה בלבנו חס[ת]ור[ן] לחעביר על מידותיו כמארז"ל כל המעביר על זכו' ולחיות מן חנעלבין[ם] ולבקש מחילה ברבים מחנגיד מו"ר מאיר נ"י קודם יה"כ תבע"ל [יום הכיפורים הבא עלינו לטובח] ולעשות זאת למעני ולמען השל[ם] כי אין שלו' יוצא מתוך מריבה ח"ו ובפרט מנחלוקת לש"ש [לשם שמים] אשר רוב חצרות והתלאות הן מנחלוקת לש"ש תרחמן יצילנו ממנה ומגדל בטחוני שדברי אלה המועט[ים] יחזיקו המרובין[ם] ויהיו לרצון אמרי פי ולא ישליכם אחרי גיוו ח"ו קיערתי ואומר שלו' שלו' מאדה"ש [מאדון השלום] כנפש תדרשנו ד"ש [דורש שלומן] וטובתו מלונ"ח [מלב ונפש חפיצה] שניאור זלמן

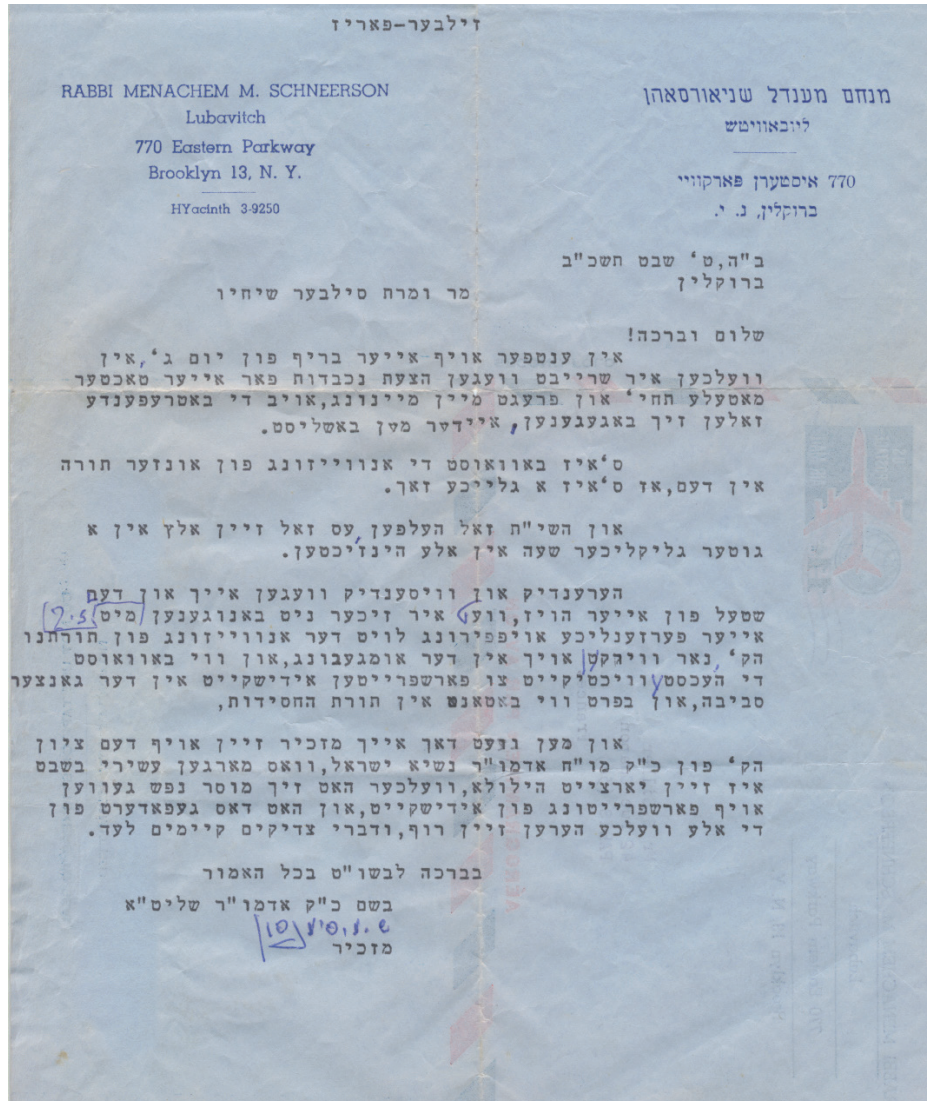
תרגום הכיתוב בתמונה השמאלית למטה - בגוף כתב יד קודש אדמו"ר הזקן:

להרבני מו"ה מייזליש שמש ונאמן דק[הלת] ווילנא

שלוש השורות הנוספות, בשפה הרוסית, נכתבו על-ידי אחר:

לאדון יהודי משה מורדוכוביץ [בן מרדכי] מייזליש בוילנא

מכתבים לזקני החתן

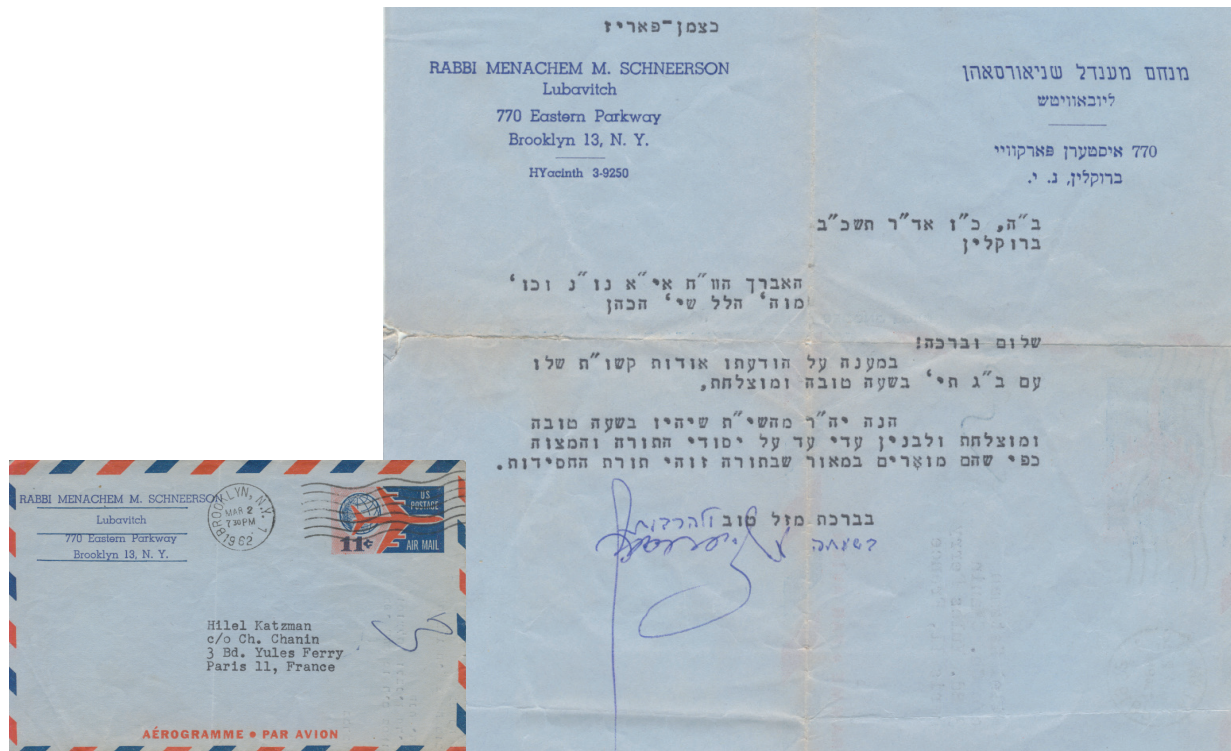

מכתב לסבתא-רבה של החתן,
מרת רייזל סילבער
אודות הצעת נכבדות עבור בתה,
סבתה של החתן.

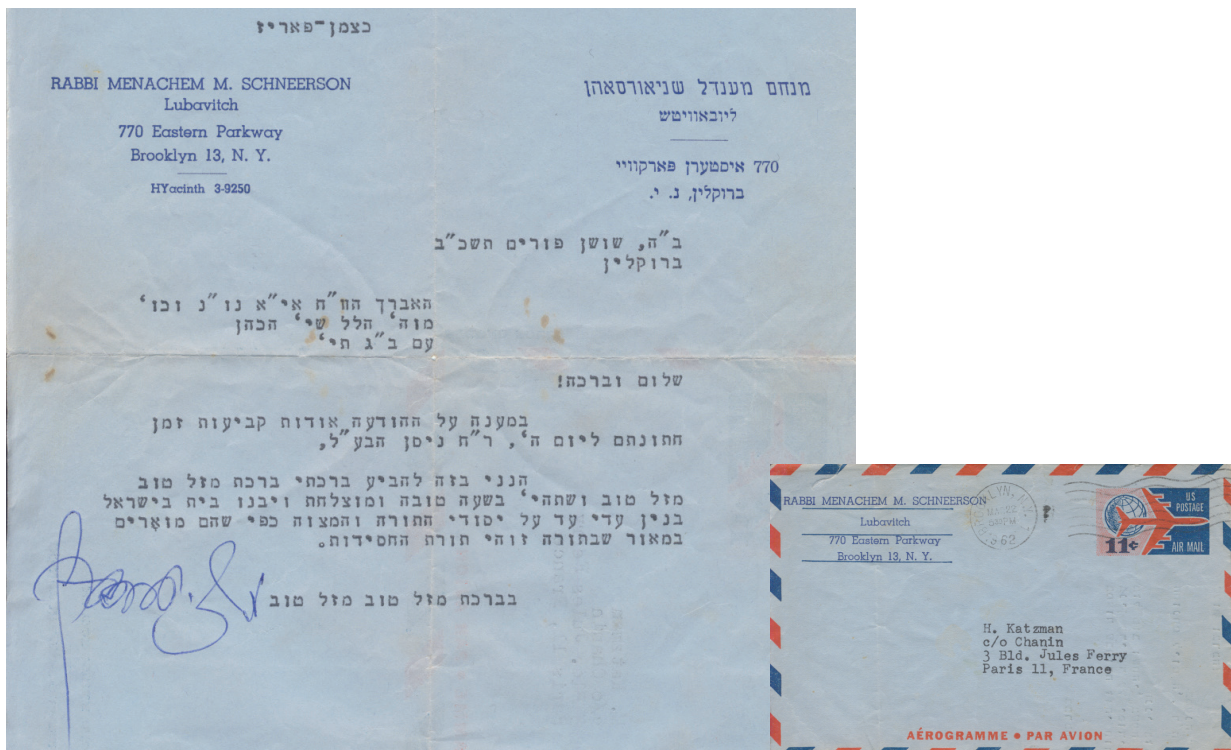
משמאל: המעטפה בה
נשלח המכתב

מנחם מענדל ומרים שיחיו לוין

מכתב ברכה לסבא של החתן, הרב הלל כצמאן לרגל קישורי תנאים. משמאל: המעטפה בה נשלח המכתב

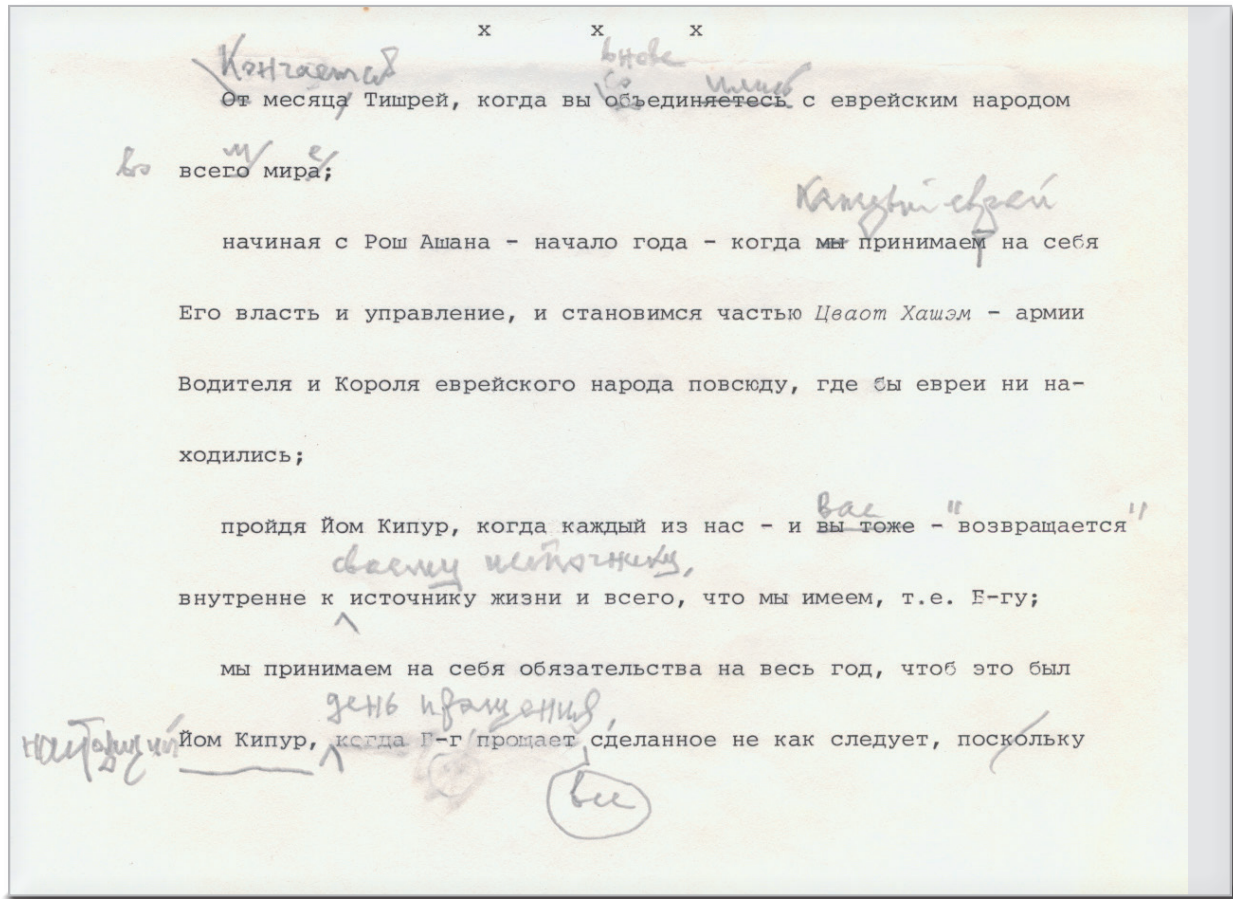

מכתב ברכה לסבא וסבתא של החתן לקראת חתונתם. מימין: המעטפה בה נשלח המכתב

הגהות ומענות קודש

על דברי דפוס והוצאה לאור - בעריכת אב הכלה

חלק משיחת כ"ח תשרי ה'תשמ"א, עם הגהות בגוכתי"ק

(לא תרגמנו את ההגהות כאשר הרבי החליף מילה במילה נרדפת, שהתרגום שלהם בלה"ק זהה, וכדומה)

בתחילת הקטע הוסיף הרבי המלים: **נגמרת** חודש תשרי, כשאתם **שוב** מתאחדים עם העם היהודי בכל העולם. ה' כתוב "כאשר אנחנו מקבלים על עצמנו מלכותו", המילה "אנחנו" מחק הרבי ותיקן "**כל יהודי**". ה' כתוב: "... יום כפור, כשכל אחד מאתנו - וגם אתם - חוזרים בפנימיות למקור החיים..." "כ"ק אד"ש מחק גם אתם" ותיקן "**ומאיתכם**". המילה "חוזרים" הכניס הרבי למרכאות, ואחרי המילה "בפנימיות ל" הוסיף הרבי ל"**מקור שלו**".

ה' כתוב: "שיהי' יום כפור, שה' סולח העשוי שלא כדבעי", הרבי הדגיש "**יום כפור**" והוסיף המלים: "**אמיתי, יום סליחה**, שה' סולח **כל** העשוי".

- 3 -

так как Он
видит в сердце каждого еврея - начиная с самых маленьких детей -
искреннее
их желание с этого дня и с этого момента исполнять все Его указа-
ния;

исполнять, как указывает праздник Суккот, который приходит
через несколько дней после Йом Кипур и называется "время нашей
радости". Это подчеркивает, что каждый еврей *исполняет решение* *Йом*
следует указаниям *Кипур*
Торы с истинной радостью.

"Время нашей радости" заканчивается *днем* на Симхат Тора, когда евреи
всего мира танцуют и пляшут *даже и* на улицах - улицах Москвы,
Ленинграда и других городов, танцуют в Нью Йорке и Иерусалиме-Иеру-
шалаиме.

И если каждый из вас и все мы вместе черпаем из этой радости -
радость исполнения заветов Торы на протяжении всего года, тогда
Главнокомандующий, Б-г Всевышний, берет на себя заботу о каждом
из нас, начиная с самых маленьких еврейских мальчиков и девочек,
где бы они ни находились, *заботу о всех их душах.*

הרבי הוסיף מילה: "היות והוא רואה בלב כל יהודי". ה' כתוב "רצונם" והרבי הוסיף: "האמיתי". בין המלים "כל יהודי" ל"הולך לפי הוראות התורה" הרבי הוסיף: "מקיים ההחלטות של יום כפור".

בשורה האחרונה, אחרי המלים: "אז המפקד הראשי, ה', לוקח על עצמו לדאוג אודות כל א' מאיתנו, מתחיל מילדים וילדות היהודיים הכי קטנים, בכל מקום שהם נמצאים" הוסיף הרבי: "דאגות אודות כל הצטרותם"

יום ד' י"ב מ"ח תשמ"א

7:15 - אחרי תפלת ערבית - יצא ע"י ר' בנימין קליין המענה על ההודעה (בכתב) אודות פרסומת של השיחה מכ"ח תשרי בשפה הרוסית. בהודעה הי' כתוב: "שלחתי ע"י חנה, פיטער קאלמס, לשמי"ר, הר"צ ביסק, הרח"א גורליק, הר"מ פעלער, הרש"ב קלמנסון, ומרת קאסאפסקי, וכן לחמ"ה - לרדיו וכו' וכן יושלח להר"נ עסטולין. לע"ע נדפס רק כאלף העתקות ועוד יודפס מזה אי"ה."

הי' המענה בע"פ וכן הפתק.

המענה בע"פ: **למסור בשמי שאעפ"י שנמצאים ביו.עס. אעפ"י יש כאן... ואני כשמקבל קורע, ובטח הוא עושה ככה, ואינו משאיר באפיס.**

הפתק:

נת' ות"ח.

דבר בעתו -

בתחלת תקופת ויעקב הלך לדרכו גו'

דשנת הקהל.

אזכיר עה"צ.

יום ד' י"ב מ"ח תשמ"א.

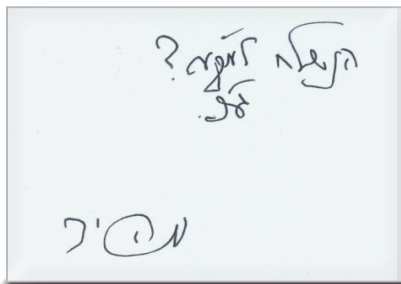
על השיחה שנדפסה בעיתון
«Новое Русское Слово»

של היום:

מהיר

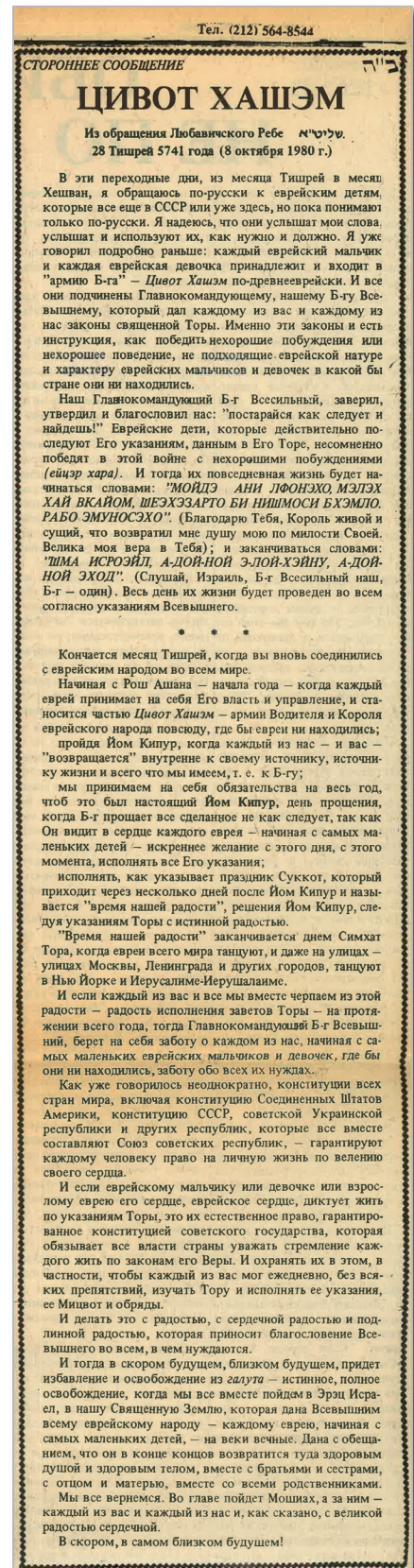
הנשלח למק"א

ג"כ?

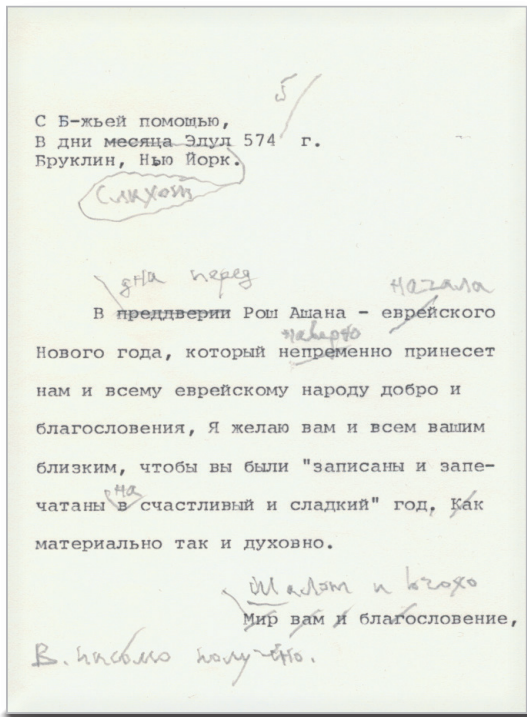

העתק מכי"ק

מימין השיחה שנדפסה בעיתון הנפוץ ביותר
בארה"ב «Новое Русское Слово»

מכתב ברכה לשנה החדשה, אשר ביקש כ"ק אד"ש מאב הכלה להכין בשפה הרוסית, עם ההגהות בגוכתי"ק.

תרגום המכתב לפני ההגהה:

בעזה"ת
בימי חודש אלול תשמ"ה
ברוקלין, ניו יורק

ערב ראש השנה - שנה החדשה היהודי, שבטח תביא לנו ולכל עם ישראל טוב וברכות, הנני מברך אתכם ואת כל קרוביכם, שתכתבו ותחתמו לשנה טובה ומתוקה, בגשמיות וברוחניות. שלום וברכה

ה' כתוב "בימי חודש אלול" ותיקן כ"ק אד"ש "בימי הסליחות".
כ"ק אד"ש הוסיף "תשמ"ה".

במקום "ערב ר"ה" תיקן כ"ק אד"ש "בימים לפני ר"ה".
ה' כתוב "שנה החדשה היהודי" ותיקן כ"ק אד"ש "תחילת שנה החדשה". במקום "בטח" תיקן כ"ק אד"ש "מסתמא". במקום התרגום ברוסית "שלום וברכה" כתב כ"ק אד"ש המילים בלה"ק באותיות רוסיות.

והוסיף כ"ק אד"ש: "מכתבכם נתקבל".

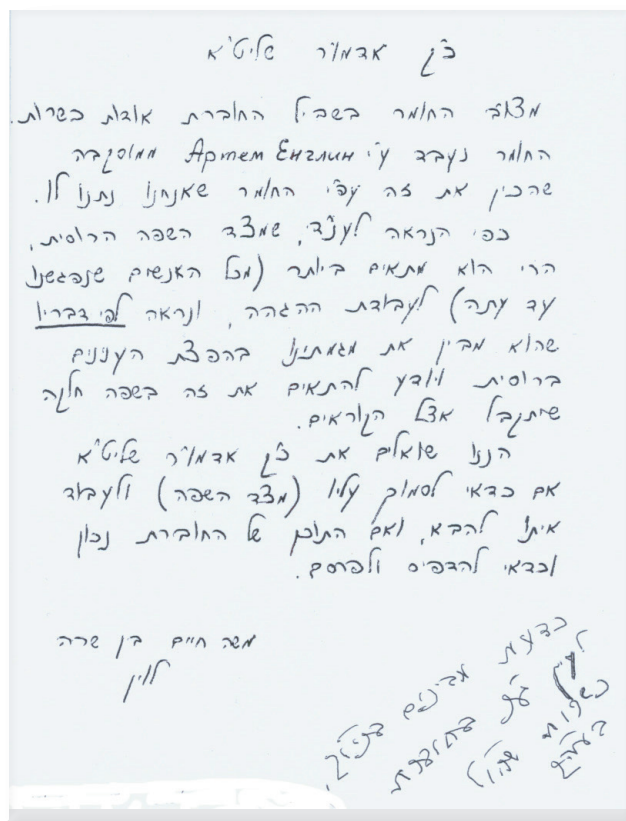
חוברת אודות כשרות

יום ה' ט"ז טבת ה'תשל"ז

כ"ק אדמו"ר שליט"א מצו"ב החומר בשביל החוברת אודות כשרות. החומר נעבד ע"י Artem Englin ממוסקבה שהכין את זה עפ"י החומר שאנחנו נתנו לו. כפי הנראה לענ"ד, שמצד השפה הרוסית, הרי הוא מתאים ביותר (מכל האנשים שנפגשנו עד עתה) לעבודת ההגהה, ונראה לפי דבריו שהוא מבין את מגמתנו בהפצת הענינים ברוסית ויודע להתאים את זה בשפה חלקה שיתקבל אצל הקוראים. הננו שואלים את כ"ק אדמו"ר שליט"א אם כדאי לסמוך עליו (מצד השפה) ולעבוד איתו להבא, ואם התוכן של החוברת נכון וכדאי להדפיס ולפרסם. משה חיים בן שרה לוי

על זה ענה כ"ק אד"ש:
כדעת מבינים בכיו"ב,
לעיין ג"כ בחוברת
כשרות שהו"ל
באה"ק

ואמר בע"פ לבנימין קליין שיתן החוברת של הר' יחזקאל סופר - "כשרות".

המכתב עם העתק מכי"ק

יומן אייר – מנחם אב ה'תשל"ג

למד המשניות בסוף הסידור, ואמר בקדיש דרבנן שלאחר קוה, אמר עלינו, ק"י, בשעה שאמרו תהלים אמר הפרקים ע', ע"א וע"ב, אח"כ למד וסיים המשניות ואמר קדיש דרבנן, ויצא מביהכ"נ.

לפני שעה 11 נסע למקוה ולאח"ז ל"אהל". חזר מה"אהל" בשעה 8.22 (השקיעה היום בשעה 8.06) ונכנס לתפלת מנחה בשעה 8.27 (כמדומני שה' כבר חגור באבנט), ואמר "רבי חנניא בן עקשיא" וקדיש דרבנן. אח"כ אשרי וכו'. לאחר אמירת קדושה, כשישב – למד את המשניות. (למד בתחילה מקואות ואח"כ כלים). אמר כל הקדישים וגם סיום המשניות. (מודים אמר בע"פ, וכמדומני גם "ועל כן נקוה" אמר בע"פ. "רבי חנניא בן עקשיא" אמר בע"פ.

יום ד', י"ד אייר ה'תשל"ג

בערך בשעה 12 לילה (?כשנסע כ"ק אד"ש הביתה?) צוה להסיר מהשלטים אודות הפאראד כל מקום שכתוב: שנת השבעים.

יום ה', ט"ו אייר ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה. נסע ל"אהל". חזר בשעה 8.33. תפילת מנחה התפללו משעה 8.37 עד 8.47, ותפילת ערבית משעה 9.57 לערך עד 10.07. (ר' ליבל גרונר הגיש אל הדלת של חדרו הק' בערך אחר 9.30 וחיכה. נכנס בשעה 9.45, אח"כ יצא, ולאחר הרבה זמן יצא כ"ק אד"ש לתפילה).

אחרי תפילת ערבית קרא כ"ק אד"ש את הרב חודקוב. נסע הביתה בערך בשעה 10.35. כשיצא מחדרו הק' מסר מכתבים להמרכז (כמדומני לר' בנימין קליין), והרכין ראשו הק', לאות תודה. כשיצא כ"ק אד"ש לחוץ הי' קצת גשם, והושיט את ידו הק' להרגיש אם יורד גשם.

ש"ק פ' בהר, י"ז אייר, ערב ל"ג בעומר ה'תשל"ג

בתחילת ההתוועדות ניגנו "הנה מה טוב". בשיחה הראשונה דיבר בענין ל"ג בעומר. שיחה

יום ב', ה' אייר ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה.

כ"ק אד"ש התענה בה"ב.

תפילת ערבית התפללו בג"ע התחתון (באמצע סדר חסידות).

יום ה', ח' אייר ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה.

כ"ק אד"ש התענה בה"ב.

תפילת ערבית התפללו בג"ע התחתון (לפני שעה 9, בערך 8.50).

אחרי מעריב נסע כ"ק אד"ש הביתה.

יום א', י"א אייר ה'תשל"ג

בערב קיבל כ"ק אד"ש ליחידות.

תפילת ערבית התפללו בזמנו – בשעה 9.30.

נכנסו שני בחורים בוכריים. גם הת' משה ברונפמאן.

כ"ק אד"ש גמר היחידות בשעה 12 בערך.

יום ב', י"ב אייר ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש לא הגיע לקריאת התורה.

כ"ק אד"ש התענה בה"ב.

כ"ק אד"ש יצא לתפילת מנחה.

תפילת ערבית התפללו בג"ע התחתון (באמצע סדר חסידות). כ"ק אד"ש אמר הקדישים כי היום הוא היארצייט של אחיו ר' ישראל ארי' ליב.

אחרי מעריב נסע כ"ק אד"ש הביתה.

יום ג', י"ג אייר ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע ל-770 בשעה 5-9.20 בערך.

לתפילת שחרית העמידו את העמוד של כ"ק אד"ש בפינתו – במקום השלחן. כ"ק אד"ש נכנס למנין טרם שסיימו הושיענו שלאחר שיר של יום, ואמר קדיש יתום. אח"כ, בזמן שאמרו קוה –

בית רבקה: החווה כשרה (עז ועופות).
 בית רבקה: ברכות הנהנין.
 קטנה = 770: על ג' דברים העולם עומד.
 על מכונית = הדר התורה???: מדגם 770.

אני השתתפתי בפלטפורמה מטעם אירגון
 "פ.ר.י.י.". עשינו דוגמא של ישיבה מחתרית
 ברוסי', היציאה משם, הגעה ל770 ולימוד בישיבה
 באופן גלוי. אני נסעתי על הפלטפורמה כמלמד
 במחותרת ברוסי' והתלמידים היו 4 ילדים מ"אהלי
 תורה". אחרי שעברנו את 770 הלכתי עם הילדים
 לפארק. הי' גשם, סיימו מהר וחזרנו.

כ"ק אד"ש הגיע ל770 לאחר כל הפאראד.
 (מספרים, שאפי' לא הסתכל על כל מה שהי'
 באיסטערן פארקוויי). נסע למקווה. חזר בשעה
 2.15, ועל יד 770 עמדה פלטפורמה שלא נשאר עלי'
 כמעט שום דבר, וכ"ק אד"ש הסתכל הרבה.

כ"ק אד"ש נסע ל"אהל" וחזר בשעה 8.33.
 לתפילת מנחה נכנס בשעה 8.37 בלי לבוש משי.
 תפילת ערבית בשעה 9.33. אחרי התפילה נכנס
 לחדרו הק' הרב בנימין גורודצקי.

יום ב', י"ט אייר ה'תשל"ג

הקבוצה מאה"ק נוסעת היום חזרה. על הפתק
 שכתבו הבחורים אודות נסיעתם וכן ביקשו
 יחידות, ענה כ"ק אד"ש לפני תפילת מנחה: (בקשר
 ליחידות): עתה אין הזמן לזה, **וכמפורסם**. (ובסוף
 בנוגע נסיעתם): שיהי' בשעטומ"צ בכל. (הלשון
 אינו מדויק, כי יש חילוקי גרסאות).

לאחר תפילת ערבית נכנסו כולם לג"ע התחתון,
 וכשהלך כ"ק אד"ש מביהכ"נ לחדרו הק' אמר להם:
 ווארט צו א וויילינקע (תחכו רגע). נכנס לחדרו,
 לקח שקית עם 10 ספרי תניא, נתן לכ"א, והיו רק
 9 בחורים, ושאל כ"ק אד"ש אם עוד מי שהוא נוסע
 היום. ואמרו: גליצנשטיין (והוא אינו מהקבוצה ולא
 נכנס). ושם כ"ק אד"ש את התניא חזרה בשקית,
 ואמר להם (היחידות): בענין ספירת העומר
 שצריך לספור הזמן ולמלא הזמן בתורה (ומצוות),
 ושהולכים לקבלת התורה וכו'. ושימסרו ד"ש שם
 וישמעו בשורות טובות, ויהי' קיץ מוצלח וכו'.

הרביעית הי' מאמר כעין שיחה ד"ה עס שטייט
 אין זהר (איתא בזהר) וכו'. שיחה החמישית
 הקושיות על רש"י. שיחה הששית הקושיות על
 הזהר. אח"כ הסביר פרקי אבות פרק ד' משנה
 י"ד. אחרי השיחה שתירץ את הרש"י דיבר שיחה
 איומה... ובסוף התחיל בעצמו לנגן "הנה מה טוב
 ומה נעים שבת אחים גם ---- יחד" (המשיך את
 התנועה ארוך מאד!), וכולם התחילו בתנועות של
 דבקות. בשעה שניגנו אמר כ"ק אד"ש את הפרק
 אבות. ההתוועדות נגמרה בשעה 5.20, והתפללו
 תפלת מנחה. כ"ק אד"ש לא עלה לקריאת התורה.
 אחרי תפלת מנחה התחיל בעצמו לנגן "ניעט ניעט
 ניקאווא".

במוצש"ק התקיימה חזרה (חוץ מהשיחה
 האחרונה).

ב"חובבי תורה" התקיים סיום על הזהר וכעין
 סעודת מלוה מלכה. כ"ק אד"ש כתב בנוגע להסיום:
 חבר אני לכל אשר יראון, וכתב שישתתף בזה וכו'.
 כמדומני, שתיכף אחרי תפלת ערבית נסע
 הביתה.

יום א', י"ח אייר, ל"ג בעומר ה'תשל"ג

בבוקר התקיים הפאראד בהשתתפות של 8
 אלפים ילדים בערך. כל הלילה עבדנו על הכנת
 ה"פלטפורמה". בשעה 4-4.30 לפנות בוקר הלך
 הרב לייבל ביסטריצקי ואסף חתימות מהבחורים
 שעבדו על הכנת הפלטפורמות על מכתב בקשה
 שכ"ק אד"ש יצא לפאראד, וילמדו בהוספה.

בפאראד היו פלטפורמות כדלהלן:

770: ששת ימי החול ושבת קודש.

אושען פארקוויי: שמיטה.

אושען פארקוויי: סדר של פסח.

אושען פארקוויי: בית חב"ד, סוכה-מוביל.

מוריסטאון: בכל דרכיך דעהו.

אהלי תורה: מתן תורה.

אהלי תורה: מערת רשב"י.

הרוסים (פ.ר.י.י.): רוסי' ו-770.

הדינער שיתקיים ביום א' ג' סיון, ואמר שזהו מפני שאינו יודע אם יה' התוועדות בשבת הבאה. ולא נתן לו כ"ק אד"ש וענה: הרי זה שבת המיוחס.

ההתוועדות נגמרה בערך בשעה 5.15-20. לתפילת מנחה לא עלה כ"ק אד"ש לקריאת התורה. אחרי מנחה התחיל כ"ק אד"ש בעצמו לנגן "ניעט ניעט ניקאווא" ובניגון הזה לוו אותו הביתה.

במוצש"ק התקיימה חזרה מההתוועדות.

יום א', כ"ה אייר ה'תשל"ג

אתמול והיום מתקיימת הקאנווענשאן ה-18 של נשי ובנות חב"ד.

השיחה לנשים הותחלה בשעה 8 בערב. אחרי כ"ק אד"ש הלכו הרב חודקוב, לייבל גרונו, בנימין קליין, ניסן מינדעל (הרב קליין חזר למזכירות אחרי השיחה).

השיחה נגמרה בשעה 8.23. אח"כ התחיל לקבל הנשים ליחידות בהיותו יושב במקומו. תפילת ערבית ה' בשעה 1 בלילה בערך, לאחר גמר היחידות.

יום ג', כ"ז אייר ה'תשל"ג

כשכ"ק אד"ש נסע מביתו בשעה 1.15 אחה"צ (עם הרב בנימין קליין) הוא עבר דרך רחוב יוניאן ונכנס לבנין הכולל. עבר בכל האולם, עלה למעלה בכל הקומות. קרא את המודעות באולם, וטרם יציאתו (כמדומני, בהיותו עומד אצל הדלת) ברך בערך בזה"ל: ס'זאל זיין בהצלחה רבה אין לערנען תורה, און מקבל זיין די תורה בשמחה ובפנימיות. (שמעתי עוד כמה נוסחאות בשינוי קצת). בלילה מסר פתק לחברי הכולל ע"י הרב חודקוב.

יום ד', כ"ח אייר ה'תשל"ג

בשעה 11-12 ביום קרא הרב חודקוב באולם הכולל את המכתב של כ"ק אד"ש אבל לא נתן להעתיק - רק מה שנוגע לפועל.

להלן נקודות קצרות מהפתק:

בניגון "שאמיל" יש שלוש תנועות: (א) שמחה (ב) שבירה (ג) בטחון ותקווה.

וכמו"כ בנידו"ד בביקורי היום ב"כולל". (א) יש

(?אח"כ מסר או ע"י הבחורים או ע"י הרב חודקוב, שאם יסעו תיכף - הוא יצא. - ?) כ"ק אד"ש יצא ללוותם.

(אני נסעתי ללוות לשדה התעופה).

כ"ק אד"ש נסע הביתה בשעה 1.15 לילה בערך.

יום ג', כ' אייר ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש נסע הביתה בשעה 11.55 בלילה.

ש"ק פ' בחוקותי, מבה"ח סיון, כ"ד אייר ה'תשל"ג

ההתוועדות הותחלה בשעה 1.30 כרגיל. בתחילת ההתוועדות לא התחילו לנגן, והביט כ"ק אד"ש (אחרי קידוש, כמובן) על ר' יואל כהן והתחיל ר"י כהן לנגן (בקול רעדה) "הנה מה טוב".

בשתי שיחות הראשונות דיבר כ"ק אד"ש בענין פ' בחוקותי. וביאר הענין דבחוקותי ותלכו (בהמשך לל"ג בעומר).

אחרי שלוש שיחות ה' מאמר כעין שיחה עה"פ ונתתי משכני בתוכם וגו'.

בשיחה החמישית שאל הקושיות על רש"י (ויקרא כ"ו, י"א) - מהו ההמשך של "ולא תגאל נפשי אתכם" להמדובר לעיל וכו'.

אמר שהשבת הוא בהמשך לל"ג בעומר וכו', וכל אחד שעסק בהפאראד יאמר לחיים, וינגנו ניגון שמח. נגנו מארש של נאפאליעאן. **ועמד כ"ק אד"ש ורקד על מקומו**, וגם היכה כפיים.

שיחה הששית - הקושיות על הזהר (הענין דר' אליעזר ב"ר רשב"י וכו'), וגם הקושיות על פרק ה' דאבות משנה ט"ז (וי"ז) - למה מביא המשל איזו היא אהבה וכו' אמנן ותמר וכו' דוד ויהונתן וכו'. מילא במשנה י"ז מובן וכו'.

שיחה השביעית - התירוצים על רש"י, ודיבר בענין מיהו יהודי.

שיחה השמינית - התירוצים על פרקי אבות ואח"כ על הזהר.

רש"ג ניגש עם בקבוק י"ש לכ"ק אד"ש עבור ענינו הפרטי, ואח"כ ביקש עוד פעם לחיים עבור

הוראה.

שיחה ב' - היום (ב' סיון) הוא שאמר הקב"ה: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' (ש"ע אדה"ז) - הוראה - כהן גדול שנכנס בק"ק והענין דאינו מן המדה - נמנע הנמנעות - בענין כשתובעים כסף וטוען שצריך ליתן רק כפי הנצרך כדי לעשות ארון הקודש שהוא 2.5 אמות - וזהו מן התורה - אומרים לו - אינו מן המדה וכו'.

מאמר כעין שיחה עה"פ וידבר וגו' במדבר סיני באהל מועד.

אחרי המאמר ניגש רש"ג עם בקבוק יי"ש עבור הדינער.

שיחה ד' - הקושיות על רש"י (במדבר ג' א'-ד'). הקושיות על הזהר (בענין שקדם תפלין לטלית). והקושיות על פרקי אבות (פרק ששי, משנה ג'), ואמר שיש כאן המון קושיות, והיות שיש פה סוחרים גדולים - יספרו על האצבעות (וחייך קצת). (הכוונה היתה להגביר ר' זלמן יפה מאנגלי שהגיע לחגה"ש)). לאחר הקושי' השני' שאל: באיזה קושי' עומדים? ורמז רז"י שני אצבעות. והמשיך כ"ק אד"ש. ואח"כ שאל כמה קושיות יש כבר? וענה רז"י: שמונה, וחייך קצת כ"ק אד"ש. והמשיך הקושי' התשיעית והעשירית. ((אומרים שרז"י טעה, ושכבר הי' עשר בשעה שאמר שמנה, אבל כ"ק אד"ש המשיך ואמר הקושי' התשיעית והקושי' העשירית)).

שיחה ה' - התירוצים על רש"י, התירוצים על הזהר, והתחיל לבאר את הפרק והמשיך בענין "מיהו יהודי" וכו'.

שיחה ו' - הביאור בהפרק, וסיום הביאור ברש"י. (באמצע הביאור בהפרק התחיל הרעש ברחוב עם המשטרה, והפסיק כ"ק אד"ש לכמה רגעים, כי הי' רעש ובפרט מעזרת נשים, וכולם הביטו לצד הרחוב, ואח"כ המשיך הלאה).

אחרי ברכה אחרונה ונט"י למנחה התחילו לנגן וכ"ק אד"ש אמר הפרק בהיותו יושב על מקומו. לאחר תפילת מנחה התחיל כ"ק אד"ש בעצמו לנגן ניגון שמחה, התנועה אחרונה חוזרת שוב

חברה עם חומר אן א צורה ב) סדרי הלימוד מבהיל, א' למד נדרים וא' שו"ע אה"ע בכורות ג) מבהיל על הנקיון.

בכלל דארף מען וויסן אז כולל זה לא "עמפלויענט אייג'ינסי".

בכלל חבר הכולל צריך להיות: א) מבוגר ב) תקיף בדעתו ג) נפשו חשקה בתורה.

תנאים: לעשות אסיפה עד יום שישי, לבחור ממונים מחברי הכולל על סדרי הלימוד, שמירת הזמן, ניקיון. ואם לא שומר הזמן יתן קנסות.

וכשם שקבלתי שכר לדרוש וכו'.

יש חברי הכולל שכתבו לי להישאר שנה ג' והם לא היו.

ביום התקיימה אסיפה של אברכי הכולל, וכבר בחרו ממונים - כפי הוראת כ"ק אד"ש.

יום ה', כ"ט אייר ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה. נסע למקווה. נסע ל"אהל" בשעה 1:15-35 לערך, וחזר בשעה 8.59. תפילת מנחה בשעה 9:02 עד 9:11, ותפילת ערבית בשעה 9:34 עד 9:44. אחרי התפילה נכנס לייבל לרגע. נסע הביתה בשעה 9:53.

הייתה התוועדות של הנהלת הישיבה ושל הכיתה הלומדת שחיטה - וחלקו ה"הודעות" לתשע תלמידים (ברוך גולדשטיין, אהרון גולדשטיין, לייזר טייטלבוים, הירשל קרינסקי, חיים מישרקי ועוד).

יום ועש"ק, א' סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה. אני עמדת בפרוודור מאחורי כ"ק אד"ש (אצל הדלת של ה"מרכז"), ופתאום, עוד טרם שהתחילו לקרוא בתורה, הסתובב כ"ק אד"ש כמעט לצד שני (כי עמדתי כמעט מאחוריו) והביט עלי.

ש"ק פ' במדבר, ב' סיון ה'תשל"ג

בשעה 1:30 - התוועדות.

בשיחה הראשונה דיבר בענין פ' במדבר: למה קרא שמה במדבר - לעשות סיני - אהל מועד -

לייבל שהוא יסדר הכל בעצמו, אבל בראותו שלא יכול לפעול, שלח שליח שימסור לכולם שיתאספו כולם נגד תחנת המשטרה, והלכו לשם הרבה אנשים.

הגיעו לשם ראש העיר, מר ביאדזשי, מר סטיינגאט ועוד הרבה אנשים "גדולים", וגם שופטים. עשו משפט. את דוכמן שיחררו הראשון - כי לא מלאו לו עדיין 18 שנה. לאחר הרבה זמן שיחררו את הבחור מ"הדר התורה". האנשים "הגדולים" הנ"ל דיברו עם שני עורכי דין שיעשו שלום ביניהם, והם הבטיחו, אבל כאשר האנשים נסעו הביתה, העורכי דין שוב דיברו קשות. סוכ"ס, בשעה 4-3.30 בבוקר שיחררו את שיינער ב\$500, ויהי עוד משפט, כי הוא תפס את המקל של השוטר והיכה אותו בו. לייבל נשאר שם עד הסוף. אח"כ הלכו כולם הביתה.

יום א', ג' סיון ה'תשל"ג

7700 תלו מודעה, שכ"א שיודע שם של השוטר או מספר האישי שלו, שימסור בהקדם האפשרי ללייבל גרונר.

בלילה התקיימה חזרה מההתועדות דאתמול עם ר' יואל כהן. באמצע החזרה הפסיקו לתפילת ערבית.

יום ב', ד' סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה. נסע ל"אהל" וחזר בשעה 8.48. תפילת מנחה בשעה 8.52 עד 9.00, ותפילת ערבית בשעה 9.31 עד 9.40. אחרי תפילת מנחה קרא כ"ק אד"ש את הרב חודקוב, נכנס לחדרו לרגע ויצא ומסר דברי כ"ק אד"ש: "בתשע וחצי יתפללו מעריב ואח"כ יהי התועדות קצרה.

ההתועדות הותחלה בשעה 9.46 ונגמרה בשעה 11.35. התחיל מאמר - בלי הקדמת הניגון - ד"ה בשעה שהקדימו וכו'. אח"כ שלש שיחות.

שיחה א' - בענין "בנינו ערבים בעדנו" וענין הקעמפ.

אחרי השיחה א' התחילו לנגן "על אחת כמה וכמה". אחרי שיחה ב' שאל כ"ק אד"ש אם יש כאן

ושוב, ובניגון הזה לוו אותו הביתה בשעה 5.45. ביום, באמצע ההתועדות (באמצע השיחה הששית, האחרונה, כשביאר את המשנה אבות) רצו מבחוץ לביהכ"נ ילדים קטנים עם רעש. ככה קרה כמה פעמים, עד שכ"ק אד"ש הפסיק השיחה לרגעים אחדים, כי נעשה רעש גדול בפרט מעזרת נשים, וכולם הביטו לצד החוץ. אחדים מזקנים היושבים עמדו ממקומותיהם וג"כ הביטו לצד החוץ. אח"כ המשיך כ"ק אד"ש את שיחתו.

בחוף שחקו הילדים גם על המדרכה וגם על הכביש שירות איפה שנוסעות מכוניות. מכונית של שחור א' נסע והילדים לא נתנו אותו לעבור (בשבת שעברה, או לפני כמה שבתות, כבר קרה שמכונית א' דחפה את הילד, בלי הבט על זה שכביש השירות הזה סגור בשבת). ניגש שוטר וצוה שיתנו לו לנסוע. עמדו הילדים, וגם, כנראה, ניגשו בחורים שעמדו בחוץ, א' מהם הי' יוסי דוכמן, ואמרו שלא יתנו וכו'. בתחילה דיברו איתו רק במילים ואח"כ התחילו להכות א' את השני, והשוטר קרה עזרה, והגיעו כחמישים מכוניות משטרה (אולי זה מוגזם קצת). אחדים מהשוטרים היו ברציחה ממש, והיכו כל הבא לידם - ילדים קטנים, נשים וכו'. היכו עם המקלות שבידם וגם אחדים מהם אחזו את האקדחים. היכו חזק את אברהם'ל שם-טוב והוא נס מהם. והם תפסו את יוסי דוכמן ועוד מישהוא והושיבו אותם במכונית שלהם להוביל אותם לתחנת המשטרה. הם טענו ששבת היום ואסור להם לנסוע, והם מוכנים ללכת ברגל, אבל לא נתנו להם. הבחורים שברו את חלון המכונית, וא' נס מהם. יוסי נשאר אצלם, ועוד א' משייבת "הדר התורה" והאברך הירשל שיינער (או שיינין) שהיכו אותו חזק וגררו לאורך הקרקע עד הבנק, ששם הושיבו אותו במכונית, ואסרו אותם. לייבל גרונר יצא, ודוד רסקין יצא וכו'.

אחרי ההתועדות, כשכ"ק אד"ש הלך הביתה, הכריז ר' לייבל גרונר שלא ילכו לתחנת המשטרה. ואף שהרבה אנשים הי' בדעתם ללכת לשם, אבל לא הלכו. הלך הרב גרונר עם א' מהדזשואיש קאמיוניטי קאונסיל, ודיברו איתם. בתחילה חשב

אח"כ אמר שיר המעלות, נטל מים אחרונים וברך ברכת המזון. הברכה הראשונה בקול נמוך. בקול רם: רבותי מיר וועלן בענטשן. יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם. ברשות (הפסיק קצת) מרנן ורבענן ורבותי נברך אלוקינו שאכלנו משלו. ברוך אלוקינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו. פותח את ידך ... הכל. ואכלת ושבעת ... ועל המזון. ביום חג השבועות הזה ... לחיים טובים. ובנה ירושלים ... אמן. הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו טוב ... עושה שלום ... ואמרו אמן.

אח"כ התפללו ערבית בערך בשעה 1:30. כ"ק אד"ש הבדיל בעצמו על היין והתחיל (בערך 1:50) לחלק מהכוס של ברכה לכאו"א. נגנו הרבה ניגונים, אבל כ"ק אד"ש כמעט לא עודד, ורק כששרו "האפ קאזאק" עודד מאוד חזק. כ"ק אד"ש אמר לכאו"א "לחיים ולברכה". כשנער קטן (שם-טוב) שר "דרוזשבא נאשא" הסתכל עליו כ"ק אד"ש.

חלוקת הכוס של ברכה נגמרה בערך בשעה 3:30. כ"ק אד"ש אמר ברכה אחרונה, התחיל לנגן "כי בשמחה תצאו" ויצא מביהכ"נ.

נסע הביתה בערך בשעה 3:50 בלוויית הניגון "כי בשמחה תצאו".

אח"ז התקיימה חזרה - בתחילה המאמר ואח"כ השיחות.

בהתועדות, בין השיחות ב' לג' (?) התחילו לנגן "אנא עבדא דקוב"ה", ואמר כ"ק אד"ש לר' זלמן טייבלס שיעמוד וינגן. וכן עשה.

שוב ניגנו "דרוזשבא נאשא", וכ"ק אד"ש הסתכל עלינו, אבל לא הי' כל כך טוב, כי הר' חיטריק שר אחרת, וחיך קצת כ"ק אד"ש.

בין השיחות ח' לט' דיבר הרבה זמן עם ר' שמחה עלבערג. חלק משקה לחלק בין המסובים. א' הביא ביכורים לכ"ק אד"ש וחלק כ"ק אד"ש בין המסובים.

יום ועש"ק, ח' סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש קיבל היום ליחידות משעה 3:00 אחה"צ עד 7:00 (?).

אלו שיכולים לנגן "נאשא סלזשבא". ונגנו. חיים אלעזר ווילענקין ואני שרנו בקול רם, והביט עלינו כ"ק אד"ש. ובשעה ששרנו באי-מתאימות עם ר' הירשל חיטריק - חיך כ"ק אד"ש. (בתנועה הי"ב רמז כ"ק אד"ש בראשו הק' דוקא כמו שאנו שרנו - אף שהר' חיטריק שר במהירות אחרת).

שיחה ב' - בענין הקעמפ דוקא לאלו שהיו מאחורי מסך הברזל וכו'.

שיחה ג' - בענין "מיהו יהודי".

אחרי ההתועדות נסע כ"ק אד"ש הביתה בלוויית ניגון.

יום ד', ו' סיון, א' דחה"ש ה'תשל"ג

בתפילת שחרית ניגנו כל הניגונים.

התהלוכה לבורו-פארק יצאה בשעה 6 בערב וחזרנו בשעה 11:30. הבחורים מרוסי' הלכו בתחילה לביהכ"נ דקערעסטיר, אבל שם כבר היו מאנ"ש. הלכנו לביהכ"נ "מנחת אלעזר" מונקאטש, ולא נתנו לנו לדבר. ערבית התפללנו בביהכ"נ "אהבת אחים צ"צ" ושם עשינו קידוש. אח"כ חזרנו ל7:00.

יום ה', ז' סיון, ב' דחה"ש ה'תשל"ג

בתפילת שחרית ניגנו כל הניגונים. קריאת התורה בספר תורה של משיח. מפטיר - בס"ת הקטנה (כמו ביום א').

תפילת מנחה התפללו בשעה 7:15. אח"כ נטלו ידים לסעודה.

ההתועדות הותחלה בערך בשעה 8:15. כ"ק אד"ש נטל ידיו הק', בירך המוציא, אח"כ הגפן.

היו חמש שיחות לפני המאמר. אח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ועשית חג שבועות וגו'. עוד שתי שיחות (השיחה השני' ערכה כשעה ורבע. דיבר בענין הבדלה בין יהודים לגויים - וזהו כהשתתפות בכינוס תורה. ואח"כ דיבר בענין "מיהו יהודי").

אחרי השיחה התשיעית צוה לנגן ניגון הכנה ולפני שהתחילו הניגון של ד' בבות אמר עוד שיחה. אח"כ ניגון של ד' בבות, הבבא האחרונה - ג' פעמים. "ניע זשוריצי חלאפצי".

ש"ק פ' נשא, ט' סיון ה'תשל"ג

כל העליות לתורה בשחרית וגם שתי העליות למנחה קבלו חתנים. רש"ג קיבל עלי' למפטיר עוד לפני התפילה.

ההתוועדות הותחלה בשעה 1:30 כרגיל ונגמרה בערך בחמש ורבע.

משך קצת זמן לא התחילו לנגן, ואח"כ התחיל ר' יואל כהן "אתה בחרתנו".

שיחה א' - בענין חג השבועות, השמות של החג (הביכורים, הקציר), בענין ב' קיום בתורה וכו'. אחרי השיחה ניגנו ניגון דבקות.

שיחה ב' - בהמשך להמדובר בחגה"ש כהשתתפות בהכינוס תורה. ודיבר בענין "מיהו יהודי".

מאמר כעין שיחה עה"פ כה תברכו את בני" וגו'. אחרי המאמר ניגשו החתנים.

שיחה ד' - הקושיות על רש"י (במדבר ז' ג') - שש עגלות צב וכו'.

שיחה ה' - הקושיות בלקוטי לוי יצחק. ותירץ הקושיות ברש"י וסתר אותם בעצמו בעוד קושיות. אחרי השיחה רמז לר' זלמן יפה שישתה כוס מלא וגם דיבר איתו קצת באנגלית. וגם אמר לעוד גביר א', ואצלו ישב ילד (בנו?) ואמר כ"ק אד"ש בקול רם: "וואס האט איר אויף עם רחמנות, רייצעס...." (שגם הוא ישתה).

שיחה ו' - התירוצים בזהר. ודיבר בענין "מיהו יהודי". אחרי השיחה אמר עוה"פ לר' זלמן יפה: הלא מחר יהי הכינוס תורה ולא יהי התוועדות, במילא לא יאמרו לחיים - מפני זה יאמר עכשיו. ואמר בקול רם: (איך) לאד איין יעדן איינעם מיט גרויס כבוד (זאל) זאגן לחיים.

(מה שאמר לרייצעס אולי הי' בין השיחות ו' לז').

שיחה ז' - הביאור ברש"י. והזכיר עוד פעם בענין הקעמפ - "מ'מעג אפילו שבת, און מען דארף ניט לאזן שלאפן" וכו'.

בסיום ההתוועדות, לאחר שנטל ידיו הק', אמר

משהו לר' יואל כהן, והוא לא שמע, וחזר לו הר' בערל יוניק שינגנו "יפרח בימיו צדיק" וכולם שרו, וכ"ק אד"ש עשה תנועות חזקות כל זמן שאמר קטורת (וכמדומני גם הפרק א' מאבות ??).

כ"ק אד"ש לא עלה לתורה בתפילת המנחה. אחר התפילה התחיל בעצמו לנגן "אתה בחרתנו".

כ"ק אד"ש הלך הביתה בשעה 5.30. היתה חזרה.

יום א', י' סיון ה'תשל"ג

היום התקיים כינוס תורה.

לאחר תפילת ערבית עמדה אשתו של ר' זלמן יפה, וכ"ק אד"ש אמר לה ברכת הפרידה, וניגש ר' זלמן בעצמו (כי הוא הי' בביהכ"נ ויצא אחרי כ"ק אד"ש), ודיבר איתו משך זמן, בהיותו בפנים שמחים. הבחורים עמדו כולם והביטו (בראשונה עמד ר' לייבל גרונו) ואמר כ"ק אד"ש: "בעסער גיין לערנען" (וסגרו הדלת מג"ע התחתון, ונכנסו לשם ר' זלמן יפה, אשתו, וכמדומני חתנו ר' שמואל לו).

בערב התקיימה החתונה של שמואל גורוויץ מפאריז. הי' בשני אולמות והי' שמח מאד.

יום ב', י"א סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה.

בערב התקיימה החתונה של גולדמן עם בתו של ר' ש"ז קצנלנבויגן.

יום ג', י"ב סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש נסע היום ל"אהל" בערך בשעה 4, וחזר בשעה 8.45. תפלת מנחה גמרו להתפלל בשעה 8.59. התקיימה החופה של אשר זעליג גוטליב. תפלת ערבית התפללו בשעה 9.35 וגמרו בשעה 9.45 (באמצע ה"שבע ברכות" שתחת החופה). כשכ"ק אד"ש יצא מתפילת ערבית עמדו החתן וכלה בפרוזדור (בדרך לחדר היחוד) ואמר להם כ"ק אד"ש: "מזל טוב" (כמדומני). ונסע מהר הביתה.

יום ה', י"ד סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה. נסע ל"אהל"

שלא, (כנראה הוא לקח קו שני - הוא דיבר עם מישהו אחר), והתחיל הרב חודקוב לדבר. הוא אמר לכ"ק אד"ש שהודיעו שהלוי לא תעבור ע"י 770 כי השעה כבר מאוחרת. (הלוי של ר' פרץ מהמקוה, בתחילה אמרו שספק אם יעברו או לא, כי השעה כבר מאוחרת, אח"כ אמרו שיעברו, ולאח"ז הודיעו שלא יעברו, ומיד אח"ז צלצל כ"ק אד"ש).

בשעה 8.03 יצא כ"ק אד"ש וירד למטה לביהכ"נ עבור תלמידות המסיימות "בית רבקה" והתחיל השיחה בשעה 8.05 וגמר בשעה 8.38 ועלה לחדרו. אח"כ נכנס ר' בנימין קליין ונשאר בפנים כ-20-15 דקות ואחריו נכנס הרב חודקוב.

לאח"ז התחיל כ"ק אד"ש לקבל ליחידות. בין הנכנסים הי' הרבי מסקולען והי' בפנים כשלוש רבעי שעה. כ"ק אד"ש יצא ללוותו עד הדלת תפילת ערבית התפללו בשעה 12.20.

יום ב', כ"ה סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע ל770 בשעה 2.05. קריאת התורה הי' בזאל בשעה 2.15.

לאחר תפלת מנחה עמדה הקבוצה שהגיעה מאה"ק לחג השבועות, בתחילה האנשים ואח"כ הנשים, ואמר להם כ"ק אד"ש בערך בזה"ל: "פארט געזונטער הייט, מען זאל הערן בשורות טובות". בתחילה אמר הברכה להאנשים ואח"כ חזר ואמר לנשים. אח"כ, כשכ"ק אד"ש נכנס כבר לג"ע התחתון, ניגש אליו יהודי א' מבוכארא, וביקש איזה ברכה ברוסית. וענה כ"ק אד"ש ברוסית בערך בזה"ל (לא שמעתי ברור):

(שהכל יהי טוב, שהדרך יהי בהצלחה, שיהי לכם... (לא שמעתי כשתי מלים האחרונים)).

כשכ"ק אד"ש נסע הביתה, בערך בשעה 6:40, הגיעו כולם ונעמדו ע"י המדרכה, וכשכ"ק אד"ש הלך למכונית, אמר להם בערך בזה"ל: "פארט געזונטער הייט, מען זאל הערן בשורות טובות", ועשה תנועות בידו הק'.

לאחרי תפלת ערבית עמדו בפרוזדור הנוסעים לצרפת: האחים גורוויץ, הלל אזימוב ומשה, ואמר להם כ"ק אד"ש: "פארט געזונטער הייט, מען זאל

וחזר בשעה 9:10. תפלת מנחה בשעה 9:14, גמרו בשעה 9:22-3. תפלת ערבית גמרו בשעה 9:47 ונסע הביתה כמה דקות אחרי 10. (הדה"נ מחר יהי בשעה 8:11).

אתמול יצא מכתב מכ"ק אד"ש מי"ב סיון ע"ד המחנות קיץ - מה שדיבר בהתועדויות דערב שבועות, שבועות וש"פ נשא.

ש"ק פ' בהעלותך, ט"ז סיון ה'תשל"ג

היום לא התקיימה התועדות.

יום א', י"ז סיון ה'תשל"ג

בערב קיבל כ"ק אד"ש ליחידות.

תפלת ערבית בשעה 12. היחידות נגמרה בערך בסביבות שעה 4.

יום ב', י"ח סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש לא הגיע לקריאת התורה. (לפי השמועה, קראו בזאל בערך בשעה 2:30).

יום ה', כ"א סיון ה'תשל"ג

בערב קיבל כ"ק אד"ש ליחידות. נכנסו שני בוכרים. (עמנואל דיבר אודות שחיטה ונחמי' דיבר אודות נהיגת מכונית).

תפלת ערבית התפללו בשעה 11:25.

ש"ק פ' שלח, כ"ג סיון ה'תשל"ג

בתפלת מוסף לא נגנו "הוא אלוקינו".

היום התקיימה התועדות.

יום א', כ"ד סיון ה'תשל"ג

אחרי תפלת מנחה עמדו בפרוזדור יהודי מגרוזי, יהודי מבוכארא עם אשתו ועוד א' מלוד. ואמר להם כ"ק אד"ש בערך בזה הלשון: "פארט געזונטער הייט, מען זאל הערן בשורות טובות"

אחרי תפלת מנחה נכנסתי למזכירות ונרשמתי אצל ליבל גרוניר ליחידות ליום א' ר"ח תמוז הבעל"ט. כשעמדתי במזכירות צלצל פתאום הטלפון וראיתי איך שליבל אומר להרב חודקוב (בתנועה של בהלה או התרגשות): "דער רבי". הרב חודקוב לקח השפופרת וגם ליבל לקח שפופרת אחרת, ושאל הרב חודקוב אם הוא לקח, וענה ליבל

הערן גוטע בשורות".

יום ד', כ"ז סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש לא יצא היום לתפלת מנחה.

יום ה', כ"ח סיון ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש הגיע לקריאת התורה. האורחים שהגיעו - בצלאל חרסון'ער מאוסטרלי, ועוד - בירכו "הגומל".

כ"ק אד"ש נסע למקוה וחזר בשעה 1.43. נסע ל"אהל". חזר בשעה 9.10, תפלת מנחה בשעה 9.14, גמרו בשעה 9.23. תפלת ערבית בשעה 9.43, גמרו בשעה 9.53. נסע הביתה מיד אחרי שעה 10. (הדה"נ מחר בשעה 8.10, צאת השבת בשעה 9.20). היום קבלתי רשות מהנהלת הישיבה לנסוע לקעמפ בתור מדריך, בתנאי ששם ילמדו גם בעצמם.

הרב דוד רסקין דיבר בטלפון עם הרב אפרים וואלף, וענה שיחכו לתשובה מהשתדלותם.

ש"ק פ' קרח, א' דר"ח תמוז ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש נכנס להתועדות בשעה 1.30 וקידש על היין. נגנו "פרח בימיו צדיק".

שיחה א' - בענין חודש הגאולה, וקשר עם ל' סיון - שלימות דחודש סיון, מתן תורה, וכו'. בסיום השיחה דיבר בענין הקעמפ. אחרי השיחה נגנו "פדה בשלום".

שיחה ב' - בענין פ' קרח. ההוראה. אחרי השיחה נגנו הניגון די"ב תמוז.

מאמר כעין שיחה עה"פ והנה פרח מטה אהרן וגו'.

שיחה ד' - הקושיות על רש"י (בתחילת פ' קרח), הקושיות על הזהר, ודיבר בענין הקעמפ. אח"כ ה' שיחה ה'.

שיחה ו' - התירוצים על רש"י, התירוצים על הזהר, יינה של תורה בפירש"י.

התועדות י"ב תמוז ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש נכנס להתועדות בשעה 9:35.

שיחה א' - דיבר ע"ד אמת - שאין בו שינויים,

כולל כל הא"ב. גם דיבר ע"ד מה שנהוג בכמה מישראל ובענין של י"ב תמוז לקבל ע"ע החלטות, כמסופר במכתב מכ"ק אדמו"ר מהור"י"ן ליום הגאולה, ובפרט כמה עשירות מישראל. להרגיש בעצמו כאילו ה' עכשיו (הגאולה די"ב תמוז) וביתר שאת ועז (וכמו בענין יציאת מצרים). שמחה פורן גדר, הגדרים בעצמו מפני שהוא בשר ודם, ועד יעלה הפורן (-בן פרץ, משיח). אח"כ - בשעה 9:53 - ניגנו פדה בשלום.

בשעה 10:00 התחיל שיחה ב'. דיבר ע"ד שצריכים לברר העיקר מן הפרטים, ובפרט שהתורה "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים", תרי"ג מצוות דאורייתא, וז' מצוות דרבנן ועלמות אין מספר. וכמו"כ מי"ב תמוז. המעשה בפורים קטן תרפ"ז, מפי עוללים ויונקים, אפי' יונקים - עד כ"ד חודש (בדרך הרגיל). ההוראה. והוסיף בנוגע לפורים - ישנו עם אחד, ודתיים שונות, ואת דתי המלך אינם עושים. מס"נ ממש. כתב אשמה. אח"כ - בשעה 10:18 - נגנו ופרצת.

בשעה 10:29 התחיל שיחה ג'. דיבר שרגיל להקשות מהגמרא ולתרוץ. בענין יהושע בן גמלא, שתיקן שילמדו תורה לא רק מט"ו-ט"ז (שמי שרצה - למד, ומי שלא רצה - לא למד) אלא שילמדו מה' ו' שנים. וכאדה"ז - תינוק משמתחיל לדבר - שזהו משנתיים. (ברחוב כולם דיברו בלה"ק, והיו כותבים כמו ס"ת שלנו וכו'). (הראי' מהגמרא שצריכים ללמוד עם עוללים ויונקים). אח"כ - בשעה 10:43 - ניגנו יפרח בימיו צדיק.

בשעה 10:55 התחיל שיחה ד' (מאמר כעין שיחה). הניצוץ של משיח בכאו"א. צריך לעשות מעין עבודה של משיח. היינו - שצריך לעשות ההכנות ועי"ז יבוא משיח בגשמיות. הביאור ב"וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ", - ים הקדמוני וים האחרון. חכמה, בינה וכו'. לעולם יראה אדם עצמו שקול וכו'. כל הנהרים הולכים אל הים. וחוזרים אל הנחלים. מוח שליט על הלב. ההוראות. משיח בגשמיות. אח"כ - בשעה 11:21 - ניגנו וירד מים עד ים (יפרח בימיו צדיק).

בשעה 11:33 התחיל שיחה ה'. דיבר בהמשך

שיחה ב' - בפרט בענין החינוך - ג' דברים שעליהם העולם עומד. ספר' - הוא גם צדקה (צדקתו עומדת לעד). גמ"ח, ובפרסום גדול.

ובזה עוד נקודה, ודבר נפלא, שבזמנינו אין עוד מניעות מבחון. ועוד יותר, שלא יש עוד מניעות מאלו מאחינו בני ישראל שלא גרסו שיטת אדה"ז, נתבטלה המציאות של מתנגדים, און מ'איז מושל ושולט בכל העולם כולו, און אין הדבר תלוי אלא בו, זיך איינקערן מיט דעם אייגענעם יצה"ר. און ס'איז מער ניט שלא נטלו ענין הבחירה ובפרט מחסידים ואנ"ש, בכדי שלא יהי' נהמא דכסופא, וכנ"ל בענין "וירד מים עד ים" בכוחות הנפש עד למחשבה דיבור ומעשה, און ס'איז שוין צייט אז ס'זאל זיך גיסן חסידות אין די גאסן, ורק שצריכים הפה הגשמי שידבר חסידות, עצמות אוא"ס האט אויסגעקליבן די און די, ואין הדבר תלוי אלא ברצונם. גענוג געשלאפן, גענוג עצלות און עצבות און חשבונות. ולצאת מהמדידות וההגבלות ומהד' אמות שלו, והעבודה יהי' באופן של תענוג ושמחה, שהרי כשאינ מניעות אין מקום לעצבות כו'. ואם רק יפעלו בהפצת "דעה את הוי", בודאי יפעלו שיהי' "כמים לים מכסים". (היו עוד אותיות נפלאים...).

שיחה ג' - קופת רבינו - צדקה ותורה (בשביל לומדי תורה). להשלים הענינים די"ב תמוז, ובהקדים בענין פ' בלק. השם של הסדרה. דיבר בענין המ' שנה שבין ימות המשיח לתחיית המתים. שיחה ד' - המעשה עם הצוקערקעלאך ערב פסח. וההוראה (חינוך).

מאמר כעין שיחה עה"פ דרך כוכב מיעקב. שיחה ה' - רש"י עה"פ ויפתח ה' את פי האתון. וההוראות - שלא יכעוס ויעשה כמה וכמה פעמים. וכמו שעשה ה' עם בלעם - מהקל אל הכבד - ג' פעמים בדרך, עד ויפתח פי האתון, עד ויגל את עיני בלעם.

בין השיחות אמר להרב י. העכט - שאמר לחיים - "דער וואס האט זיך משתתף געווען בהפצה מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ".

להנ"ל בענין הכספים - לקיחה וחלוקה. ההוראות. אח"כ - בשעה 11:52 - ניגנו הניגון של "תרננה שפתי" (-בלי המלים).

בשעה 12:03 התחיל שיחה ו'. דיבר בהמשך ל"זכור אותו האיש לטוב". בענין עקרת הבית, וגם אלו שמכינות את עצמן להיות עקרת הבית. אח"כ - בשעה 12:16 - נגנו.

בשעה 12:23 התחיל שיחה ז'. דיבר בהמשך להנ"ל ע"ד הביטול של א' מהצבא בהיותו עומד בפאראד לפני המלך כנ"ל. וע"ד מה שנדפס שבעל הגאולה הי' מקבל על יחידות קודם שאסרוהו. מאחורי הכותל של חדר היחידות הי' א' אונטערגעשטעלטער וכו'. ענינים ציבוריים וכו' לא היו מדברים שם, רק ענינים פרטיים. ער האט זיך אפגעגעבן, ולא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות. וההוראה. המזכירים לא היו כותבים על הניירות כמו עכשיו - כי היו מפחדים. אלה שנמצאים פה, בכפר חב"ד, ובפרט והעיקר אלו שנמצאים מאחורי מסך הברזל - עס וועט זיי ניט שאטן. אח"כ - בשעה 12:47 נגנו קול דודי דופק.

בשעה 12:57 צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה מי מנה עפר יעקב וגו'. אח"כ - בשעה 1:24 - נגנו ניגון שמחה.

בשעה 1:29 התחיל שיחה ט'. דיבר הענין בנגלה של "יהי פיסת בר בארץ" וכו'. אח"כ - בשעה 1:42 - ניגנו ניגון הבינוני בתור הכנה לניגון אדה"ז, ניגון של הד' בבות (הבבא האחרונה פעם אחת).

בשעה 1:49 התחיל שיחה י'. דיבר ע"ד שי"ב וי"ג תמוז הם ב"מי הרצון". ההחלטות שמקבלים בימים אלו וכו'. חת"ת. מגבית. דיבר ע"ד נייע זשוריצי חלאפצי, וצוה לנגנו. בשעה 1:53 ניגנו הניגון נייע זשוריצי חלאפצי. אח"כ הזכיר ע"ד ברכה אחרונה, ומגבית. אד"ש התחיל לנגן כי בשמחה תצאו.

בשעה 1:57 יצא כ"ק אד"ש.

התוועדות ש"פ בלק, י"ד תמוז ה'תשל"ג

שיחה א' - השייכות די"ג תמוז עם שבת. וההוראה שצ"ל כל ההחלטות באופן של תענוג.

למחרת, ביום הראשון, לפני שהיינו אמורים לצאת לשדה התעופה, נודע לנו שנקבל יחידות ב"גן עדן התחתון".

מה שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א לקבוצת התלמידים מרוסי' החוזרת לארה"ק, **יום א' כ"ח מנחם אב ה'תשל"ג**, אחר תפלת מנחה ב"גן עדן התחתון":

"פארט געזונטערהייט, זאל זיין בהצלחה.

איר זאלט מאכן א פארבריינגען מיט די משקה וואס איך האב אייך נעכטן געגעבן, אין די ערטער וואו עס זיינען פאראן רוסישע בחורים, אין כפר חב"ד, אין נחלת הר חב"ד, און מסתמא אויך אין לוד - אויב עס זיינען דארט דא.

עס וואלט געווען זייער גלייך (כדאי?) איר זאלט זיין אויף ביידע, אויף אלע דריי, פארבריינגען אלע צוזאמען, און אויב עס וועט זיין שווער - זאלט איר זיך פארנאנדערטיילן צווישן זיך.

זאל זיין בהצלחה רבה."

(סעו לשלום, שיהי' בהצלחה.

שתארגנו התוועדות עם המשקה שנתתי לכם אתמול, במקומות שנמצאים בחורים מרוסיא, בכפר חב"ד, בנחלת הר חב"ד, ומסתמא גם בלוד - באם נמצאים שם.

יהי' כדאי שתהיו בשניהם, בכל השלוש, להתוועד כולם ביחד, ואם יהי' קשה - תתחלקו ביניכם.

שיהי' בהצלחה רבה")

בקבוצת התמימים שהגיעו מאה"ק בשנת ה'תשל"ב - ביום ד', ז' ניסן - היו שמונה בחורים שיצאו מרוסיא בשנות ה'תשל"א-ל"ב. כולם זכו ללמוד בישיבה מחתרית שם וכשהגיעו לאה"ק - המשיכו ללמוד בישיבות בכפר חב"ד ונחלת הר חב"ד. השאיפה של כולנו הייתה, כמובן, להגיע ולהתראות עם הרבי, ובאפשרות הראשונה, כשקבוצה הקרובה נסעה לרבי לזמן ארוך יחסית, לשנה שלמה, הכניסו אותנו הנהלות הישיבות לקבוצה הזאת.

כשהגענו לרבי, למדנו ב770 וב"חובבי תורה". שנים מאיתנו, שהיו יותר מבוגרים, מצאו זיווגם והתחתנו תוך שנה ההיא. ואנחנו, ששה הנותרים, למדנו וחיינו על יד ועם הרבי.

בחודש חשוון ה'תשל"ג נודע לנו, כי עוד לפני ראש השנה צוה כ"ק אד"ש להנהלת הישיבה שישתדלו עבור הבחורים מרוסיא שיקבלו רשות מיוחד מצה"ל להשאר כאן לזמן ארוך יותר, שיצרפו אותנו לקבוצה הבאה וכך נוכל להשאר פה עוד שנה שלמה. כמובן שכל זה הי' בסוד גמור.

כשהקבוצה חזרה לאה"ק אנחנו נשארנו כאן. לפועל, ההשתדלות באה"ק לא הצליחה, ובחודש מנחם אב הודיעו לנו הנהלת הישיבה שעלינו לחזור לאה"ק מיד אחרי שבת מברכים חודש אלול. עבורנו זאת היתה מכה שלא חיכינו, ובפרט לפני ראש השנה של שנת הקהל. הי' קשה מנשוא.

בשבת, בעת ההתוועדות, קרא אותנו כ"ק אד"ש ונתן בידו הק' לכל אחד מאיתנו משקה להגיד לחיים מתוך שני בקבוקים קטנים של י"ש, ולאחרי זה נתן לנו את שני הבקבוקים האלה לחלק בין הציבור.

השלמה ליומן חורף ה'תשל"ג

התועדות פורים ה'תשל"ג

כ"ק אד"ש נכנס להתועדות בשעה 9:04. נגנו
"בך ה' חסיתי" בהתלהבות גדולה.

שיחה א' (משעה 9:10 עד 9:22) - אינו למפרע,
אלא כעכשיו, ע"ד יצי"מ. ניגון שמחה.

שיחה ב' (משעה 9:33 עד 9:45) - מגילה לתרגם
אותה. חינוך. לחנך מקטנות ולא לחכות עד שיגדיל
ויבין מעצמו. שרו "הנה מה טוב".

שיחה ג' (משעה 9:50 עד 10:05) - יהא ניכר
שהוא יהודי בכל תבל (127 מדינות). היהודים
הנמצאים מאחורי מסך הברזל ואינם יכולים לקיים
שמחת פורים בגלוי - ע"י שאותם הנמצאים
כבר פה יקיימו כדבעי. שרו "אי וו וואדיע מי נייע
פאטאניעם" בהתלהבות הכי גדולה ובמחירת
כפים. באמצע אמר כ"ק אד"ש "אולי יתנו ארוסישן
קונצרט?" ושרו "סלזשבא נאשא".

שיחה ד' (משעה 10:30 עד 10:43) - המעשה
פורים תרפ"ז (ואמר אז המאמר ד"ה מפי עוללים
ויונקים יסדת עוז). חינוך קטנים. שרו "כמופת
הייתי לרבים".

שיחה ה' (משעה 10:50-55 עד 11:20) -
ההוראות מפורים. (החורבן שנפעלה מה"כהן"
בא"י). ניגון שמחה בהתלהבות גדולה ובמחירת
כפים ובשריקות.

שיחה ו' (משעה 11:36 עד 11:54) - עוד הוראות
מפורים. לעשות יותר מכפי היכולת. 180 ימים.
שיהא נראה בספרו שיש בעה"ב לבירה זו. לעשות
כפי כחו - כסף. שרו "אבוא בגבורות".

שיחה ז' (משעה 12:11 עד 12:39) - רש"י
במגילה - אחשורוש הוא אחשורוש. רצוי לרוב
אחיו. מאמר המוסגר - ושללם לבוז, ובביזה לא
שלחו את ידם. תורתם מתי ומלאכתם מתי. פרשו

ממנו מקצת סנהדרין. בבלי וירושלמי. ניגון שמחה,
שריקות.

שיחה ח' (משעה 12:47 עד 1:02) - השם של
מגילה (השם שנקראו לו בלה"ק הוא) אסתר
(ולא מרדכי?), מצד המעשה בפועל (מסי"נ)
שזה העיקר. והוראה לנשי ובנות חב"ד. כתובה
בתורה שבכתב - שלכל הדעות גם הנשים צריכים
(מחויבים?) ללמוד. ניגון שמחה.

בשעה 1:05 צוה לנגן ניגון הכנה ואמר מאמר
ד"ה איש יהודי ה' בשושן הבירה וגו'. גמר בשעה
1:34. שרו "ושמחת בחגיך". ניגשו החתנים. צוה לר'
רפאל חודיידטוב לשיר "אתם שלום".

שיחה יו"ד (משעה 1:47 עד 1:50) - יישר כח
לא לו שנסעו לשמח בני" בשמחת פורים, ובפרט
לסיני, צפון וכו' שיאמרו לחיים. (פה, כולם). שרו
מארש של נפוליאן. כ"ק אד"ש חלק משקה. אמר
ע"ד המגבית. שרו "והריקותי לכם ברכה".

שיחה י"א (משעה 2:08 עד 2:15) - שושן פורים.
העיר מוקפת חומה בעבודה הרוחנית. ניגון הכנה,
ניגון אדה"ז (בבא אחרונה ג' פעמים), "ניע זשוריצי
חלאפצי".

בשעה 2:27 צוה לנגן "האפ קאזאק" ועמד ורקד
משך זמן בהתלהבות גדולה ובמחירת כפיים.

בשעה 2:31 צוה לנגן "צמאה לך נפשי".

בשעה 2:32 אמר שיאמרו ברכה אחרונה. צוה
לנגן "כי בשמחה תצאו" ובשעה 2:35 יצא מביהכ"נ.

בשעה 2:41 נסע הביתה בלווית הניגון "כי
בשמחה תצאו". מקדימה נסעה מכונית של
המשטרה, אבל תיכף כשהגיעו לרחוב הראשי
איסטרן פרקוויי אכף המכונית של כ"ק אד"ש את
המשטרה והמשטרה נסעה מאחורה.

started teaching them Torah. This is how Tomchei Tmimim in Samarkand opened. Miraculously when the Yeshiva opened there was some food and clothing for the students. This is the Yeshiva in Samarkand, which historically saved the Lubavitch Russian community during and after the war. Hillel was one of the first students to be enrolled in that Yeshiva. After the war, a little before Hillel's Bar Mitzvah, Hillel and his older brother were presented the idea of escaping the Soviet Union by forging Polish passports by their uncle Reb Shmuel Pindrik. They refused to do anything without the permission of Reb Nissan Neminov, who was the Menahel of the Yeshiva. Reb Nissan said they didn't get a response from the Rebbe on what to do, so stay put.

A few days later, Zelig went to invite Reb Nissan to farbreng for Hillel's Bar Mitzvah. He found out he had already fled, because he was a wanted man in Russia. So they quickly agreed to escape with forged Polish passports finally escaping the Soviet Union. They came to the DP camp in Pocking, Germany, where they continued learning in the Yeshiva, and then moved to Brunoy, France, to await a visa. In 1952 they finally arrived in America.

When they arrived the Rebbe took a special interest in these two boys, caring for their education and ultimately setting them up for life in shidduchim.

This is the story of Hillel's and his wife's shidduch came about. In 1962 Chaikel Channin, Zelig's father-in-law, came to the Rebbe to ask a Bracha for a refuah shleimah for his wife. The Rebbe responded "yes, on condition that you find a shidduch

for your son-in-law's brother". The issue was that Chaikel Chanin had two sons in law, and they both had brothers. However Reb Chaikel realized that the Rebbe was referring to Hillel who had no parents., while his other son in law had a mother to look for a Shidduch for her son. When Reb Chaikel returned home and told his wife, she thought of a sweet french girl Matel, whom she remembered from France, and Mrs. Chanin got to work to set up the shidduch.

Meanwhile Matel was in Paris, and she wanted to go to Montreal where her brothers were living, to find a Shidduch, because there was a large Yeshiva there, so she thought I'll find a nice boy there. She wrote to the Rebbe asking for a Bracha, but the Rebbe said don't go to Montreal. So Matel stayed in France. When the Shidduch came up, Matel's father wrote to the Rebbe and they got a beautiful Bracha for the Shidduch. Hillel came back to France to meet Matel, and they got married in France.

Looking back, both Hillel and Zelig grew up to be tremendous Talmidei Chachamim, and loyal Chassidim. Despite the hunger and growing up without parents and any physical conditions, they not only survived, but they excelled in their Torah study and merited to raise beautiful Chassidishe families, R' Hillel and Matel passed on the strong Torah values, Yiras Shamayim and Ahavas Yisroel by way of example.

May we treasure their memories and be inspired to live good lives as Chasidim and Shluchim who will give Nachas to them and to the Rebbe until Moshiach comes speedily when we will be reunited with them, Amen!!!

A Tribute to Rabbi Hillel Katzman

In 1932 Hillel was born to Meishke and Esther Katzman. He was the middle child of three, his older brother was Zelig, and younger sister was Pessi. They lived in Malachovke, a quiet suburb of Moscow, together with many Chassidim, as the authorities didn't bother the Jews as much as in the big cities like Moscow.

In 1942, when the Nazis invaded the Soviet Union, Hillel's family among many, fled from the war zone to Middle Asia. Many Jews and particularly Lubavitcher Chasidim settled in Samarkand, Uzbekistan.

A short while after they arrived in Samarkand, both his parents and younger sister passed away, this was the result of a famine and typhus fever that was rampant among refugees. Now orphaned at a very young age, and homeless they had to roam the streets for scraps of food and some sort of shelter just to survive.

Meanwhile more Chassidim began arriving in Samarkand. Their primary focus was to find food and a proper place to live and surviving. However, there was one Chossid named Reb Michoel Teitelbaum, who's concern was more spiritual. He was on a Shlichus by the Friediker Rebbe to establish a Lubavitcher Yeshiva. Reb Michoel was having a very difficult time getting it started. Whenever he would try to enroll a student, their parents would scoff at him and say, "we're looking for food and shelter just to stay alive and you want to make a Yeshiva!"

One day a young Chosid named Reb Shaya Gopin was walking the streets

and he saw two boys. They were literally roaming the streets in mud pits and they were swollen from hunger. He looked at their faces and saw they looked like Jewish boys, Chasidishe boys. He asked them who they were and when they said "Katzman" he realized who they were and that they came from a Lubavitch family.

Reb Shaya grabbed them and took them to Reb Michoel Exclaiming "Reb Michoel, these are your first two students in the new Yeshiva, Yeshivas Tomchei Tmimim".

Reb Michoel then brought them to the house of Manya Dubravsky, who just lost her husband and two children to hunger. Her last surviving son Heishke was lying on a pile of wood they called a bed, swollen from hunger and sick with typhus. Sadly, the only thing Manya could do was wait for his death.

Reb Michoel barged into the house and said "Manya enroll your son as a student in my new Yeshiva, Tomchei Tmimim". She responded bitterly "Yeshiva!? I need a Kever Yisroel". Reb Michoel wouldn't take no for an answer, and he pleaded with Manya and promised her "if you enroll Heishke to the Yeshiva he will survive!".

During this incident Manya's father-in-law, Reb Mendel Dubravsky was in the house. He turned to Manya and said "what do you have to lose, enroll him in the Yeshiva". Realizing that he was right, she agreed and enrolled her dying son into Yeshiva.

Reb Michoel didn't hesitate and immediately took the three children and

לזכות

החתן הת' הרב **מנחם מענדל** שי'

הכלה המהוללה מ' **אסתר** תחי'

כצמאן

נדפס על ידי

משפחתם שיחין

נישואין דכל אחד ואחת מישראל (גם איש פרטי)

הוא ענין הקשור עם הנישואין דכנסת ישראל והקב"ה בימות המשיח

שלכן מסיימים וחותמים השבע ברכות דנישואין בענין הגאולה

"מהרה כו' ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים וגו'"

(משיחות ש"פ תצא, י"ד אלול ה'תנש"א - מוגה)